

Anotace kurzů

30. června

Mgr. Michal Ctibor, Ph.D., Ústav řeckých a latinských studií FF UK, Praha
Terentiova *Tchýně* – komedie, při níž tuhne krev v žilách

Na začátku komedie *Tchýně* stojí záhada: co se v době manželovy zahraniční cesty stalo mezi snachou a tchýní, že se snacha sbalila a vrátila se ke své biologické rodině? Každá z postav si ráda zaspekuluje, jak to asi bylo; všechny jsou celkem zajedno v tom, že na vině je tchýně: vždyť všechny tchýně jsou vždy za všech okolností protivné, žárlivé a hašteřivé. Všichni se však pletou: vysvětlení je mnohem složitější a roli v něm hrají návštěvy nevěstinců, znásilnění, krádež, tajený porod... Komedie končí velkým odhalením a rozřešením: postavy na scéně cítí úlevu a radují se, ale moderní divák pravděpodobně lapá po dechu: tohle že je dobrý konec? Přednáška se zaměří na Terentiovy dramatické techniky, jimiž vyvolává emoce u obecnstva, ale také na Terentiův humor i na způsob, jak by se dnes dal uchopit ambivalentní konec komedie, která se letos dočkala vůbec prvního překladu do češtiny.

Aenéás v emocích

Hlavní hrdina Vergiliova eposu *Aenéis* na mnohé moderní čtenářky a čtenáře působí chladně a neosobně: z velké části za to může scéna rozchodu Aenéa a Dídóny ve čtvrtém zpěvu, při které Aenéás vystupuje jako neemocionální robot. Ve skutečnosti je však Aenéás v emocích velkou část eposu: v prvním zpěvu ho poprvé zastihujeme v naprostém zoufalství, jak na moři za mořské bouře touží po smrti, naopak v poslední scéně dvanáctého zpěvu se dává přemoci nejprve soucitem a vzápětí hněvem. Přednáška se zaměří na Aenéův psychologický vývoj a přerod v první polovině eposu i na to, jakým interpretacím eposu dala vyrůst právě Aenéova neschopnost krotit emoce na samém konci básně.

Alena Sarkissian, Filosofický ústav AV ČR

O škodlivosti divadla: Platón o emocích v umění a Aristotelova odpověď

Společnou prací s Platónovými a Aristotelovými texty se seznámíme s tím, jak dva významní řečtí filosofové chápali zrod emocí při vnímání umění a jakou úlohu v lidské zkušenosti jim přikládali. Prozkoumáme především Platónovu Ústavu a dialogy *Ión* a *Faidros*. Aristotelova *Poetika* pak bude hlavní text, který přečteme jako reakci na Platónův koncept.

1. července

Katarina Petrovičová, Ústav klasických studií FF MU Brno
Pojetí emocí u Seneky Mladšího

Stoicismus je chápán jako filozofický směr, jehož cílem je život osvobozený / oproštěný od emocí, plně pod kontrolou racionality. Vrcholným aktem takové svobody racionality je možnost dobrovolného ukončení života. Cílem společné četby je prozkoumat, zda je

přístup Seneky Ml. plně v souladu s výše řečeným, nebo se jeho pojetí přece jen posouvá k realističtějšímu chápání emocionální roviny lidské existence. Senekovy „emoce“, konkrétně vztah k nim, ale také Senekovy vlastní projevy emocí budeme hledat jak v jeho filozofických pojednáních a listech, tak také v jeho beletristické tvorbě, tj. dramatech i menippské satíře *Apokolokyntóza*.

Eliška Šolcová, Filosofický ústav AV ČR

Hercules furens – Šílený Herkules

Dokáže hrdina, který dokázal zkrotit všechny nestvůry na zemi i pod ní, zkrotit vlastní vztek a běsnění? Kam až sahá senekovský furor a jak se mu bránit? Destruktivní sílu emocí rozebereme na příkladu Senekovy tragédie *Šílený Herkules*. Společně zhlédneme záznam představení *Šíleného Herkula* v režii Tomáše Loužného, které bylo prvním uvedením tohoto Senekova textu na české scéně díky novému překladu Daniely Čadkové. Během rozboru se podíváme na zvolený inscenační klíč, hlavní témata obsažená v textu, ale i ta, která svým scénickým zpracováním text překračují.

Eliška Petřeková, Archeologický ústav AV ČR v Brně – Národní památkový ústav v Kroměříži

Romantické snění v ruinách Pompejí v 19. století

Pompeje byly jedním z nejvyhledávanějších cestovatelských cílů 19. století, které návštěvníkům slibovaly intenzivní emoční zážitek. Majestátnost, nekontrolovatelnost a děsivost probuzeného vulkánu naplňovala tehdejší duše diváků směsicí okouzlení, radosti a hrůzy. Oproti tomu utichlé město mrtvých vířilo jejich fantazii, svádělo k melancholii a představám o velebném životě a tragické smrti místních obyvatel. Ti, kteří nemohli zažít tak dojemné momenty z první ruky, hledali alespoň jejich zrcadlení. To jim dopřáli romantici skrze výtvarné umění, básně, novinové sloupky, divadelní hry a romány. Prostřednictvím těchto estetických rekonstrukcí se společně vydáme zpět do 19. století, kde nás mezi ruinami starověkých Pompejí čeká setkání s antickými přízraky.

Lucie Lukášová, Konzervatoř Brno

Mýtus o Orfeovi a Eurydice v barokní opeře

Příběh bájného pěvce Orfea, miláčka Múz, a jeho krásné manželky Eurydiky poutal už od nejstarších dob zájem umělců, největší oblibě se těšil u hudebníků. Jen v 17. století vzniklo více než 20 oper s tímto námětem, ostatně vůbec první dochovaná opera se jmenuje *Euridice* (1600). Pro barokního skladatele je mýtus o Orfeovi odehrávající se ve dvou světech (živých a mrtvých) ideální inspirací pro zobrazení rozličných emocí a také příležitostí oslavit moc, kterou v sobě ukrývá krásná hudba.

2. července

Radka Nokkala Miltová, Seminář dějin umění FF MU Brno

Únosy v antické literatuře a jejich reflexe v umění

Dílna se zaměří na motivy ženy unášené mužem, výjevy marného odporu, nerovného boje a žen v područí mužů či bohů proměněných v různá zvířata, která jim posloužila

jako záminka pro opanování ženy. Literární syžet, většinou přebíraný z textu Ovidiových *Metamorfóz*, kde básník barvitě líčil motiv strachu, umocňující mužskou touhu. Pod jedněmi z nejčastěji využívaných ikonografických témat raně novověkého umění, jakými jsou *Únos Európe* nebo *Únos Proserpiny*, se skrývá široký významový potenciál. Ten bude ukázán na konkrétních uměleckých dílech kroměřížské rezidence.

Michaela Šeferisová Loudová, Seminář dějin umění FF MU Brno
Emoce v dílech nástěnného malířství v biskupské rezidenci v Kroměříži

Zobrazení mytologického či biblického příběhu bylo hlavním úkolem evropského malířství již od dob renesance. V malbě tzv. historií mohl malíř plně rozvinout své umění: schopnost vylíčit dramatický děj, zachytit emoce zobrazených postav a zároveň prostřednictvím barev a forem vyvolat emoce v divákovi. Dílna se zaměří na prozkoumání těchto uměleckých kvalit na nástěnných malbách v kroměřížské biskupské rezidenci a pokusí se zodpovědět otázku, jakou tyto malby plnily funkci, jak zapadaly do ideového programu výzdoby rezidence a jak se tento program v raném novověku proměňoval.

Ondřej Jakubec, Seminář dějin umění FF MU Brno – Katedra dějin umění FF UP Olomouc
Místa paměti olomouckého biskupství od 13. do 19. století

Výklad in situ v Kroměříži v kostele Sv. Mořice, který plní funkci místa paměti olomouckého biskupství od 13. do 19. století. Zvláštní důraz bude kladen na emoční rozměr funerálních uměleckých děl – náhrobků olomouckých biskupů Egkha a Schrattenbacha, jejich ikonografii a antické kořeny těchto uměleckých děl.

3. července

Marie Okáčová, Seminář dějin umění FF MU Brno a Zuzana Frantová, Seminář dějin umění FF MU Brno

AVLA DEI CLARIS RADIAT SPECIOSA METALLIS
aneb Proměny obrazu emocí v pozdně antické (vizuální) kultuře

O tom, že pozdně antické – ať už pohanské nebo křesťanské – obrazy vyjadřují a přenášejí emoce, není pochyb. Jakým způsobem však zprostředkování takového prožitku ovlivnil postupný přechod od mimetického ke konceptuálnímu umění, spojený s nástupem křesťanství v tomto období? Jak se v pozdní antice proměňoval vizuální jazyk a s ním i emotivní prožitek toho, kdo se dívá? A jakou roli v tom hrají kognitivní kompetence diváka a performativní kontext? Na tyto a související otázky budeme hledat odpovědi v textech pozdně antických myslitelů, a především v tehdejší multimediální estetice, která doslova „vtahuje do děje“ kombinací zářícího písma a obrazu.

Pavla Tichá, Seminář dějin umění FF MU Brno
Důstojnost Římu, emoce těm druhým: „Orientální“ kult Velké matky jako prostředek exkluze cizinců

Jako jakákoli jiná identita i římskost, romanitas, stojí na rozdílech mezi námi a „těmi druhými“. V římském pojetí jsou tito „druzí“ často barbaři, Římanům podřadní. Navzdory tomuto přesvědčení Římané odvozovali svůj původ od frýžského Aenea,

předka Romula a Rema, který uprchl z Troji pod ochranou Velké matky bohů sídlící na hoře Ida ve Frýgii (dnešním Turecku). Římané, kteří tradičně jasně rozdělovali božstva na římská a neřímská, tedy zdánlivě překvapivě zahrnuli Velkou matku do římského státního náboženství jako svou ochrannou a původní bohyni. Zároveň však odsuzovali účastníky jejích rituálů „orientálního typu“. Rituály považovali za nedůstojné Římana kvůli emočním projevům během oslavných průvodů a kultovní personál se nejevil dostatečně mužný. Tento příspěvek se zaměří na vizuální i písemná díla reprezentující kult Velké matky v pozdním císařství. Za cíl si klade představit úctu římské aristokracie k Velké matce a problematiku emocí a orientalizace spojené s jejím kultem.